

Verenigingstuchtrecht voor sociaalagogen

Groepsrecht voor de sector, wat kunnen we ermee?

Na het tot stand brengen van de beroepscode, volgt bij de beroepsvereniging Phorza nu het tuchtrecht. Een belangrijke stap, betoogt **Afra Groen** in dit artikel. Ze gaat in op de achtergrond, reikwijdte en de voors en tegens van het tuchtrecht. Speciale aandacht voor het tuchtrecht in de jeugdzorg.

Wanneer je als professional te maken krijgt met het tuchtcollege mag je allereerst van je werkgever verwachten dat je ondersteuning krijgt, wanneer je daar behoefte aan hebt.

Met de beroepscode (zie *SoziO* 88, juni 2009) heeft de beroepsgroep een belangrijke stap gezet naar verdere professionalisering. Dat is een continu proces met veel facetten. Daarnaast hoort in dit proces ook een stap te volgen waarmee de beroepsgroep zichzelf serieus neemt en serieus genomen wordt: het tot stand brengen van het tuchtrecht. Hiermee geven beroepskrachten aan dat zij het belangrijk vinden dat de eigen praktijk voldoet aan de standaard die met hun beroepscode gegeven is en dat zij daarover verantwoordelijkheid willen afleggen en nemen.

Achtergrond

Het tuchtrecht zoals we dat in Nederland kennen, is van onderop tot stand gebracht. Het vindt zijn oorsprong in gilden of groepen met een gildeachtige traditie. Binnen die groepen was het gebruikelijk dat de leden bijdroegen aan de vorming en handhaving van gemeenschappelijke normen. Tuchtrecht is vooral bekend van de zogenaamd vrije beroepen: advocaten, notarissen, bijvoorbeeld, die er alle belang bij hebben dat tegen ontoelaatbaar gedrag wordt opgetreden.

Het is te omschrijven als 'groepsrecht', maar niet alleen, want het is niet alleen gericht op de eigen groep, het kent ook sancties, gericht op bescherming van het publieke belang. De groep sociaalagogen^[1] is gevarieerd van samenstelling, varieert wat betreft werkplek: ouderenzorg, gehandicaptenzorg, psychiatrie, ggz, onderwijs, jongerenwerk, opbouwwerk, te veel om op te noemen. De groep varieert in functie: pedagogen, pedagogisch medewerkers, gezinsvoogden, ambulante werkers, werkcoach, gezinscoach enzovoort. En varieert in opleiding: SPH, CMV, MWD, SAW (sociaalagogisch werk) maar heeft gemeenschappelijk dat

de professionele taak alleen goed uitgevoerd kan worden, als er een bijzonder vertrouwen in de groep en haar leden bestaat.

Om dat vertrouwen, om de kwaliteit en de integriteit te handhaven is het tuchtrecht een belangrijk instrument van en binnen de eigen beroepsgroep, het activeert het (zelf)reinigend vermogen.

Specialistische kennis, kundigheid

Volgens bestaande professionaliseringstheorieën is het tuchtrecht een van de kenmerken van de ontwikkeling naar een daadwerkelijke professie:

- Professionals hebben specialistische kennis, kundigheid en meestal een langdurige opleiding;
- Ze hebben een sterke betrokkenheid op bepaalde sociale waarden; een eigen beroepsmoraal en een vervlechting van persoonlijke identiteit en professionaliteit;
- Ze hebben min of meer controle over de eigen beroepsuitoefening, op individueel niveau nemen ze bij voortduring verantwoordelijke beslissingen die de cliënt direct betreffen,
- Ze maken deel uit van een professie als collectief, georganiseerd in beroepsverenigingen met eigen instituties; met de eigen instituties wordt de collectieve professionele autonomie bewaakt, door opleidingseisen als registreisen op te nemen, door middel van register en tuchtrecht kwaliteits-eisen te formuleren voor de professionals.^[2]

Sommige beroepen in zorg en welzijn, het belangrijkste werkgebied van sociaalagogen, kennen de vorming van tuchtrecht al veel eerder. Denk aan de psychologen, de pedagogen, denk aan de psychiaters, wettelijk geregeld, middels overheidsbemoedie-

>>>

>>> nis^[3]. Voor de sociaalagogen is die geschiedenis er niet^[4]. Er zijn een aantal redenen te geven:

In feite hebben we het over een nog jonge discipline. Tot 1985 werd er in wat we nu kennen als de brede SPH- en SAW-praktijk nauwelijks naar een specifieke opleidingsachtergrond gevraagd, er was een diversiteit aan medische en sociaalagogische opleidingen, intern en extern. Er was binnen de werkterreinen nauwelijks consensus over de vereiste kwalificaties of het opleidingsniveau, noch over enig methodisch handelen.^[5]

De organisatiegraad van de sociaalagogen is laag. De relatief korte bestaansduur en de versnippering van de beroepsverenigingen, voorafgaande aan Phorza, maakte dat het lang bij een voornemen bleef.

De werkgevers in de betreffende sectoren domineren de beleidsagenda's en domineren daarmee ook de inhoudelijke agenda.

In zorg en welzijn hebben marktwerking, bedrijfsmatig werken en schaalvergroting de afgelopen decennia voorop gestaan en niet de inhoudelijke en normatieve kern van het werken van de beroepsbeoefenaar.^[6]

Het benoemen van professionaliseringstaken^[7] als één van de drie taken van sociaalagogen heeft

pas recent op de opleidingen meer aandacht gebracht voor de beroepsvereniging en voor de randvoorwaarden die nodig zijn^[8].

Dat het er nu toch van gekomen is heeft, behalve met de wens^[9] van Phorza om tot een volwassen beroepsvereniging uit te groeien, ook belangrijke externe redenen:

Sociaalagogen liggen onder vuur, in de media, in inspectierapporten^[10], in ervaringsliteratuur, in de Tweede Kamer. Met grote regelmaat is er negatieve berichtgeving, over misstanden in de ouderenzorg, over onvoldoende kwaliteit in de gehandicaptenzorg, over wanbeleid in de jeugdzorg. Met als gevolg dat de beroepsgroep met wantrouwen wordt bejegend.

Herstel van vertrouwen is voor de beroepsvereniging een van de drijfveren om het verenigingstuchtrecht te realiseren. Tuchtrecht is daarvoor een instrument, het is geen voldoende, maar wel een noodzakelijke voorwaarde.

Een andere reden is de toename van het aantal zelfstandig gevestigde sociaalagogen in zorg en welzijn, ook zij willen hun kwaliteit borgen en voldoen aan de voorwaarden van tuchtrecht die externe partijen, onder andere de zorgverzekeraars, stellen.

En dan, hoe werkt het?

Waarop word je als werker aangesproken in het tuchtrecht^[11]? Er zijn drie hoofdpunten: behoorlijkheid van het handelen, vakmanschap en 'wettmatigheid' van het handelen. De beroepscode is de belangrijkste norm, en in het verlengde daarvan de richtlijnen die zijn of worden ontwikkeld^[12], de evidence based methodieken, die beschreven zijn in handleidingen voor de werker, de beroepsprofielen die zijn vastgelegd.

- Een klacht wordt, als die 'ontvankelijk' wordt verklaard, behandeld door het College van Toezicht. Dit college behandelt de klachten als eerste. Het bestaat uit minimaal een voorzitter en drie plaatsvervangend leden. De klacht wordt in tweede instantie behandeld door het College van Beroep dat bestaat uit minimaal een voorzitter en vijf leden.
- De leden van de colleges zijn beroepsgenoten met veel ervaring en kennis van het beroep en van het beroepsveld. Zij beoordelen de beroepsuitoefening en zijn lid van de beroepsvereniging. Het algemeen belang vereist externe inbreng: de voorzitters en de ambtelijke secretarissen zijn geen lid van de vereniging.
- De colleges behandelen de zaken onder geheimhouding en ook de hoorzittingen en beraadslagingen zijn niet openbaar. Als werker en als klager kun je je laten bijstaan door een raadsman of andere persoon.
- Klachten kunnen worden ingediend door een cliënt of degene die rechtstreeks door het gedrag van de professional is geraakt, door de leden en het bestuur van de vereniging en door ingeschrevenen in het BAMw, het beroepsregister voor agogen.

Sancties

Een tuchtrechtelijke klacht brengt veel spanning, tijd en druk met zich mee, ook als die niet ontvankelijk is of niet om iets gewichtigs gaat. Het is niet mis om je te moeten verantwoorden voor een College.

Maar het kan ook gaan om zaken die wel degelijk beroepshalve niet door de beugel kunnen en dan zijn er meerdere belangen in het spel die het verenigingstuchtrecht voor elke sociaalagoog relevant maken.

In het reglement intern tuchtrecht staat het samengevat zo:

- het belang van een zorgvuldige beroepsuitoefening;
- het individuele belang van cliënten;
- de noodzakelijke bescherming van de verschillende beroepen die door sociaalagogen worden uitgeoefend en;
- het recht en de plicht van een sociaalagoog om zich voor zijn gedraging te verantwoorden.

Wanneer de klacht gegrond is, zijn er verschillende sancties, die oplopen in zwaarte, van berisping tot schorsing uit het beroepsregister. Een heel zware maatregel wanneer opname in het beroepsregister een voorwaarde is waaraan je moet voldoen bij de betreffende werkgever of financier, waar bij het kopje beroepsregister op wordt teruggekomen.

Ondersteuning

Wanneer je als professional te maken krijgt met het tuchtcollege mag je allereerst van je werkgever verwachten dat je ondersteuning krijgt, wanneer je daar behoefte aan hebt.

Bijvoorbeeld op juridisch^[13] en emotioneel gebied.

Als zzp'er is het raadzaam een rechtsbijstandverzekering te sluiten en bijvoorbeeld steun te zoeken in je functiegroep als je daarbij bent aangesloten.

Phorza kent al de service van (beperkt) juridisch advies voor haar leden, maar wil in de toekomst meer ondersteuning gaan bieden en aandacht gaan geven aan ethische vraagstukken.

Met het formeren van een Beroepsethische commissie, waarin bijvoorbeeld aan de hand van casuïstiek vragen over de invulling of interpretatie van richtlijnen aan de orde kunnen komen, over gegevensverstrekking, rapportage aan derden, et cetera.

Maar ook met een aanbod voor supervisie en intervisie, waarin reflectie centraal staat, ook en juist wanneer je met het tuchtrecht geconfronteerd bent. Maar vooral om dat te voorkomen en je bewust te worden van je blinde vlekken en je ontwikkeling te stimuleren.

Tuchtrecht staat helaas door de recente aandacht in de media bij veel sociaalagogische professionals in een ongunstig daglicht en dat lijkt vooral ingegeven door de negatieve aanleiding en aandacht in de media. 'We zullen ze wel eens even een lesje leren', lijkt de strekking (zie kader).

Maar tuchtrecht is geen cliëntenrecht, klagers kunnen er niet terecht om hun gelijk of gram te halen. In het verenigingstuchtrecht gaat het om het beoordelen van het handelen van de professional. Dat speelt bij veel beroepsgroepen waaronder artsen. De cliënt die erkenning zoekt van onjuist geacht handelen en stelt: laat anderen niet overkomen wat mij is overkomen, is bij het tuchtcollege van de beroepsvereniging aan het juiste adres. Wie vooral in actie komt vanwege woede of gevoelens van wraak, verwerking van verdriet, projectie van eigen tekortgeschoten zorg of vindt dat de hulpverlener beter had moeten weten en doen, zal veelal teleurgesteld zijn als de klacht wordt afgewezen. En even teleurgesteld zijn wanneer de sancties niet als acceptabel worden ervaren.

Gesleept...

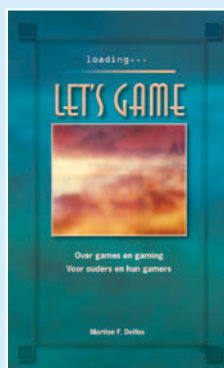
Wie in de jeugdzorg werkt en in de fout gaat, kan straks voor de tuchtrechter worden gesleept. Minister Rouvoet voor Jeugd en Gezin stelt dat woensdag voor in de Tweede Kamer. (RTL-Nieuwssite van 25 november 2009)

ADVERTENTIE

OVER GAMES EN GAMING. VOOR OUDERS EN GAMERS.

LET'S GAME

Martine Delfos

ISBN 978 90 8850 102 9 | 80 pagina's | € 9,60
Bestel online op: www.swpbook.com/1288

Martine Delfos beschrijft de positieve kanten én de risico's van games. Ze zet op een rijtje welke games er bestaan en op welke apparaten ze gespeeld worden. Zo krijgen de ouders informatie op dit gebied en weten zij beter waarmee hun kinderen bezig zijn. Het laatste hoofdstuk van het boek geeft een virtuele tour. Talloze links verwijzen naar games die ouders – eventueel samen met hun kinderen – online kunnen spelen en naar filmpjes die informatie over games geven. Op de website www.internetopvoeding.nl die bij het boek hoort, staat ook algemene informatie over internet, spelcomputers, mobieltjes etc.

Uitgaven van Uitgeverij SWP zijn verkrijgbaar in de boekhandel

Postbus 257 / 1000 AG Amsterdam / T. 020 330 72 00 / F. 020 330 80 40 / swp@mailswp.com / www.swpbook.com

>>> Het tuchtrecht heeft op de eerste plaats een corrigerende functie en heeft door openbaarmaking achteraf ook een preventieve werking, die geldt de beroepsuitoefening maar kan ook verdergaan, doordat bijvoorbeeld het college heeft moeten constateren dat er meerdere factoren een rol spelen, denk aan de werkomstandigheden die het onmogelijk kunnen maken te handelen volgens de kwaliteitsnormen van het beroep, denk aan bezuinigingen op het uitvoerend werk.

Jeugdzorg

Hbo'ers in de jeugdzorg nemen binnenkort een heel speciale positie in als het om tuchtrecht gaat. In de jeugdzorg heeft de casus die heeft geleid tot de dood van Savannah voor een belangrijke versnelling gezorgd. In die zaak oordeelde de rechter dat de betreffende jeugdzorgmedewerker/sociaalagoog, niet strafbaar was, maar wel beter had kunnen handelen. Met zo'n uitspraak kom je op het belang van de beoordeling van de beroepsuitoefening en dat is het terrein van het tuchtrecht bij uitstek.

Die gebeurtenissen waren voor de bestuurlijke partijen aanleiding om ook voor die beroepsbeoefenaren die niet onder een vorm van tuchtrecht^[14] vielen dit te regelen.

Het gaat dan om de groep van sociaalagogen, (vooralsnog alleen hbo-opgeleid), dit viel samen met het reeds bestaande voornemen van Phorza – de NVMW, voor maatschappelijk werkers, kende al wel verenigingstuchtrecht.

Met de totstandkoming van één beroepsprofiel voor de jeugdzorgwerker werd de vraag ook actueel of het niet vreemd is dat er twee verschillende tuchtrechtregimes kwamen en twee reeds bestaande beroepscode terwijl we het over één beroepsprofiel hebben en voor de vervulling van de verschillende functies binnen de jeugdzorg geen onderscheid wordt gemaakt naar een opleidingsachtergrond van sociaal-pedagogisch hulpverlener of maatschappelijk werker.

De oplossing is gevonden in het komen tot één gelijkkluidend addendum voor de jeugdzorg, voor alle jeugdzorgwerkers en idem dito tot één tuchtcollege voor de jeugdzorg.

Beroepsregister

Maar is tuchtrecht een belangrijk zelfreinigend instrument *achteraf*, hieraan *vooraf* gaat dat professionals in staat gesteld worden om hun werk goed te kunnen doen.

De beide verenigingen kennen daarvoor als instrument het gemeenschappelijk register, het

BAMw, het beroepsregister voor agogen en maatschappelijk werkers^[15].

Binnen het Beroepsregister wordt nu een specialisatie voor Jeugdzorg ingericht en minister Rouvoet heeft aangekondigd dat hij wettelijk gaat regelen dat alle werkers in de jeugdzorg zich (moeten) inschrijven in dit register.

Dat is een vergaande stap waarmee de kwaliteit van het beroep jeugdzorgwerker geborgd wordt. Met inschrijving in het register worden er kwalificatie-eisen gesteld en worden er ook 'borgingseisen' gesteld gedurende de loopbaan binnen de jeugdzorg. Voor Phorza is dit een belangrijke erkenning van het 'beroep' van sociaalagoog, niet alleen komen er duidelijke kwalificatie-eisen, maar ook worden beroepsbeoefenaren in de jeugdzorg in de gelegenheid gesteld hun vakbekwaamheid en deskundigheid te onderhouden.

Ingeschreven in het beroepsregister BAMw vallen hiermee automatisch onder beroepscode en verenigingstuchtrecht

Voor wie gaat het gelden?

Betekent dat nu dat elke sociaalagoog onder het tuchtrecht van Phorza valt?

Er bestaan verschillende varianten van tuchtrecht, waarvan de belangrijkste zijn: verenigingstuchtrecht en wettelijk tuchtrecht. Het tuchtrecht waar we over praten is verenigingstuchtrecht. Wettelijk tuchtrecht is, het woord zegt het al, bij de wet geregeld en geldt voor *alle* beroepsbeoefenaren uit de betreffende categorie. Verenigingstuchtrecht is door de beroepsgroep zelf, door de beroepsvereniging geregeld en geldt in principe voor de leden.

In de literatuur wordt veelal als onderscheid aangegeven dat bij wettelijk tuchtrecht het algemeen maatschappelijk belang een grote rol zou spelen en dat bij verenigingstuchtrecht vooral het belang van de leden van de vereniging voorop staat, om te beschermen tegen 'beunhazen'. Maar dat is een achterhaald onderscheid, ook het verenigingstuchtrecht dient het 'publieke belang' – zoals hierboven beschreven – waardoor het vooral ook zaak is dat zo veel mogelijk professionals eronder gaan vallen.

Andere sectoren?

Is het raar dat wanneer volgens de voornemens van minister Rouvoet binnen niet al te lange tijd alle jeugdzorgwerkers (hbo) onder het verenigingstuchtrecht gaan vallen, andere sectoren dit voorbeeld niet volgen? Dat wanneer een dergelijk instrument, inclusief het beroepsregister, binnen de jeugdzorg als onmisbaar door alle partijen wordt beschouwd, dit het niet zou zijn voor andere sectoren waar sociaalagogen werkzaam zijn? Sociaalagogen zijn geen

geringe groep binnen zorg en welzijn, ze zijn een van de kurken waarop de sector drijft. Met verdere professionalisering van deze groep is de professional en de samenleving zeer gebaat.

Werkzame personen in 2009 Sector	Totaal	waarvan agogen*	Percentage
Gehandicaptenzorg	ca. 109.600	ca. 56.600	52%
Geestelijke gezondheidszorg	ca. 46.300	ca. 13.500	29%
Jeugdzorg	ca. 22.400	ca. 17.300	77%
Kinderopvang	ca. 49.100	ca. 36.100	74%
Welzijn en maatschappelijke dienstverlening	ca. 37.000	ca. 22.900	62%
Verpleeg- en verzorgingshuizen	ca. 159.300	ca. 9.700	6%
Ziekenhuizen	ca. 90.200	ca. 2.900	3,2%
Totaal geschatte aantal agogische functies:		ca. 159.000 (zonder MWD: ca. 131.500)	

Bron: AZWinfo; regiomarge 2009.

* agogen: Kwalificatieniveau SPW3, SPW4, SPH5 & MWD

Tot slot

Er zal ervaring moeten worden opgedaan en dat kan alleen gebeuren wanneer de colleges zaken te behandelen krijgen. Kennisopbouw en -ontwikkeling van beroepsethiek en ontwikkeling van een hoogwaardig verenigingstuchtrecht in relatie tot de praktijk vraagt tijd en ervaring.

Uit onderzoek blijkt dat het handelen, de kwaliteit en de kunde van de professional zeer bepalend zijn voor de effectiviteit van een begeleidings- of behandelingstraject. Verschillende onderzoeken tonen aan dat methodieken beperkt bijdragen aan de effectiviteit van de hulp. Succesvolle hulpverlening valt of staat kortom met een zorgvuldige beroepsuitoefening van de hulpverlener en daar draagt tuchtrecht aan bij. Door het bewaken van de kwaliteit en mede door de uitspraken van de tuchtcolleges kan steeds duidelijker worden wat het handelen van de professional moet zijn. Wat regels en richtlijnen niet (kunnen) regelen. 'Ethiek is er allang op de werkvloer, het gesprek daarover ontbreekt^[16].' Daar kunnen uitspraken van tuchtcolleges een bijdrage aan leveren. •

OVER DE AUTEUR

AFRA GROEN IS BESTUURSLID VAN PHORZA, ORTHOPEDAGOOG EN VERANDERKUNDIGE.

De notenlijst die bij dit artikel hoort is te vinden op www.sozio.nl/naslag

Vacatures

Het tuchtcollege zoekt leden. De advertentie staat op pagina 16.

ADVERTENTIE

VACAT PRO

Professional gezocht?

Uw zoektocht hoeft niet meer dan € 35 te kosten!

Vacatpro.nl: low-budget-high profile uw vacature bij de professionele doelgroep!

vacature
plaatsen vanaf
€35

www.vacatpro.nl

Vacatpro.nl is een initiatief van Zesbee BV in samenwerking met BV Uitgeverij SWP